

A közeli Kisasszonyfáról származó jeles 16–17. századi történetíró, Istvánffy Miklós szerint a Somogy és Baranya határán fekvő várat azért nevezik Szigetnek, mert az Antimus familiába tartozó Osvát egy, az Almás patak által körülölelt szigeten építette a későbbi erősség magját képező tornyot.

Sziget vára a múlt színpadán

A forrásokban először 1449-ben említett várról azonban ekkor senki nem gondolta volna, hogy egyszer világtörténelmi jelentőségre tesz szert. A település a Gárdonyi Géza által halhatatlanná tett Török Bálintnak köszönheti felemelkedését. A valóságban korántsem makulátlan, fékezhetetlen nagyúr építette ki a várat, amely sikerrel állt ellen Szapolyai János király ostromának 1530-ban. A török innen tartotta szemmel az egész Dunántúlt, és reneszánsz udvarában gyakorta volt hallható Tinódi Sebestyén lantjátéka ekkoriban. Szigetről indult el végzetes útjára is, amelynek végén a konstantinápolyi Héttoronyban várta örökös rabság.

Pécs és Baranya elestével Sziget a Habsburg és az Oszmán Birodalom határán álló végvárrá vált, amelyben a Ferdinánd király által tartott katonák próbálták megakadályozni a török előrenyomulást. Bár a történelmi köztudatban alig maradt fenn, de a szigeti kapitányok sikerrel teljesítették küldetésüket, és Kerecsényi László, valamint a zágrábi születésű Horváth Márk 1555-ben és 1556-ban is visszavertek egy komoly ostromot. Márk uram katonái a zsákmány reményében egészen a Szerémszigetig elkalandoztak, és sem a Dráva, sem a Duna hajóforgalma nem volt biztonságban tőlük. Sziget egyre élesebb fullánk-ként ékelődött az Oszmán birodalom testébe, és ez csak fokozódott, amikor az évtizedes katonai múlttal rendelkező Zrínyi Miklós került a kapitányi székbe. Nem véletlen, hogy az agg Szülejmán szultán, amikor utoljára nyugat felé fordította lova zablját,

le akart számolni Sziget várával. Zrínyi és 2500 katonája halálra volt ítélve, egy egész birodalom hadereje nézett velük farkasszemet, a rendkívül száraz időjárás miatt kiszáradt a várat körülölelő mocsár, a lőpor megsemmisült, és a felmentő seregre sem számíhattak. 1566. szeptember 8-án a robbanások közepette kitörő katonákkal együtt a vár és a város megsemmisült, de a horvát és magyar földről rekrutálódó vitézek halhatatlanná váltak, hősiességüket évszázadok óta őrzi az emlékezet.

A török határvárosá váló Sziget újjáépült, és maroknyi magyar lakossága mellé bosnyákok, szerbek, cigányok egyaránt érkeztek. Falai között székelt a mindenkori szigeti szandzsák-, majd 1594–1597 között a szige-

geti beglerbég is. A várban emelt Szülejmán szultán és a városi Ali pasadzsámi, valamint a három-három mektebe és medresze, azaz a muszlim alap- és középfokú tanintézetek is az új jövevények igényei szerint működtek. Ennek ellenére nem veszett ki a magyar virtus a falak közül: a 17. században már azért panaszkodtak a helyi muszlimok a szultánnak, hogy miközben ők a dzsámiban szeretnének Allahhoz imádkozni, addig a közeli kocsmá előtt cigánynótát húzatva mulatoznak az őslakosok.

A felszabadító háborúk zivatarában csak 1689 februárjában sikerült kiéheztetni a vár védőit, és Gabriel Vecchi alezredes végre birtokba vehette Szigetet. Az Udvari Haditanács tisztségében volt a vár stratégiai jelentőségével, szinte azonnal nekiálltak újjáépíteni a falakat, és továbbra is úgy tekintettek rá, mint a törökellenes védelem egyik központjára. Ostromot szerencsére már csak egyszer kellett kiállnia, amikor Zana György kuruc katonái megpróbálták bevenni 1704-ben. Ez azonban nem sikerült, és ekkortól a vár, illetve városka élete visszatért a normális kerékvágásba. Jelentősége megszűnt, és csupán néhány épület, az omladozó vár, valamint a Török–Magyar Barátságpark emlékeztet a daliás időkre, ahol Zrínyi és Szülejmán mára jól megférnek egymás mellett, és ha egy kiadós séta után beülünk a Török Kávézóba, mi is szívesebben emlékezünk a közös múlt szebb pillanataira.

LEJEGYZTE: DR. VARGA SZABOLCS

FOTÓK: MÜLLER NÁNDOR